

Asia: VN/13663/2022

Luonnokset: Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaisesta etusijamenettelystä aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023—2025 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023-2027 ja asetus selvityksen sisällöstä

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne AVI-käsittelylain pykäluonnoksesta, uusi 2 a ja 2 b ja niiden perustelut

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus (myöhemmin POPELY) pitää esityksen tavoitetta vihreän siirtymän eräiden investointien edistämiseksi nopeuttamalla niitä koskevien lupahakemusten käsittelyä aluehallintovirastoissa ja niitä koskevien valitusten käsittelyä hallintotuomioistuimissa kannatettavana, mutta haluaa tuoda esille jäljempänä esitetyt seikat.

-ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain (898/2009, ns. AVI-käsittelylaki) uuden 2 a §:n mukaan etusijaa sovellettaisiin aluehallintovirastoihin käsiteltäviksi tuleviin ympäristölupahakemuksiin ja vesilain mukaista lupaa koskeviin lupahakemuksiin, joissa lupaa haetaan pykälässä määritellylle hankkeelle ja joissa otettaisiin huomioon ei merkittävää haittaa -periaate (do no significant harm, DNSH-periaate). Ehdotetun 2 a §:n perustelujen mukaan etusija liittyy vihreää siirtymää tukeville investoinneille valtion budjetista myönnettyihin määräaikaisiin lisävoimavaroihin. Mikäli valtion myöntämää tukea hankkeelle pidetään menettelyllisen etusijan edellytyksenä, tämä asettaa POPELY:n näkemyksen mukaan hankkeet eriarvoiseen asemaan. Yhdenvertaisuuden turvaamiseksi myös sellaisilla hankkeilla, jotka täyttävät ehdotetussa 2 a §:ssä säädetyt kriteerit, mutta joille ei ole haettu tai myönnetty vihreää siirtymään liittyvää tukea, tulisi olla mahdollisuus kyseiseen etusijaan.

-kuten ehdotuksessa on todettu, monelle vihreää siirtymää tukevalle hankkeelle on haettu tai ollaan hakemassa Suomen kestävän kasvun ohjelmaan liittyvää EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (Recovery and Resilience Facility, RRF) liittyvää rahoitusta. Rahoituksen ehtona on ei merkittävää haittaa –periaatteen mukainen arviointi ja sen noudattaminen. Ehdotuksen mukaan hakija voisi harkintansa mukaan käyttää rahoituksen hakumenettelyn yhteydessä laatimaansa DNSH-arviointia tämän pykälän (ehdotettu 2 a §) mukaisena selvityksenä, jos selvitys vastaa ehdotettua 2 b §:ää ja

sitä annettavan valtioneuvoston asetuksen sääntelyä. Uuden 2 a §:n perusteluissa ei avata, miten RRF-rahoituksen ja esityksen mukaisen DNSH-arviointi mahdollisesti eroavat toisistaan. Erityisesti hankevastaavan oikeusturvan, mutta myös lupaprosessin ennakoitavuuden kannalta tilanne voi muodostua ongelmalliseksi ja kyseenalaiseksi, jos tuen myöntävä viranomainen ja lupaviranomainen tulkitsevat DNSH-arviointia eri tavoin. POPELY ei pidä tarkoituksenmukaisena kahden eri sisältöisen arvioinnin vaatimista samalta hankkeelta, vaan tältä osin sääntelyn saattamista yhdenmukaiseksi tulisi selvittää ja harkita.

-ehdotetun 2 a §:n 2 momentin säännöskohtaisten perustelujen mukaan 2 momentissa säädettäisiin tyhjentävästi hankkeista, joka kuuluisivat menettelyllisen etusijan soveltamisalaan. Kuitenkin perusteluissa luettelon 1 kohdan hanketyyppien osalta todetaan mm. että, uusiutuvan energian tuotantolaitoksella puolestaan tarkoitettaisiin energiaa tuottavaa laitosta, jonka tuottama energia on täysin tai osittain uusiutuvaa sekä muita vastaavia laitoksia. Epäselväksi jää myös, mitä tarkoitetaan tässä yhteydessä ympäristön energialla uusiutuvana energiana. POPELY korostaa, että menettelyn soveltamisalaan kuuluvista hankkeista tulisi säätää mahdollisimman yksiselitteisesti menettelyn ennakoitavuuden ja sujuvuuden vuoksi ja erityisesti tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi.

-kiertotaloushankkeet eivät lakiehdotuksen mukaan kuuluisi etusijamenettelyn piiriin lukuun ottamatta kohdan 5 akkuteollisuutta, jolla pyritään edistämään kiertotaloutta. RRF-rahoitusta on kuitenkin kohdennettu myös kiertotaloutta tukeviin kierrätys- ja uudelleenkäyttöinvestointeihin. POPELY pitää erittäin tärkeänä RRF-rahoitusta saaneiden hankkeiden yhdenvertaista kohtelua etusijamenettelyn osalta ja siten esittää kiertotaloushankkeiden lisäämistä ehdotetun 2 a §:n hankkeisiin.

-ehdotetun sääntelyn tavoitteena on vauhdittaa vihreää siirtymää tukevia investointeja suhteessa muihin ympäristövaikutuksia aiheuttaviin hankkeisiin. POPELY:n näkemyksen mukaan tähän menettelyyn voi sisältyä riski siitä, että muiden hakemusten käsittely viivästyy. Ehdotuksen mukaan palkkaamalla lisää henkilöitä etusijan saavien hankkeiden nopeaan käsittelyyn pyritään myös estämään muiden lupahakemusten viivästyminen nykyisistä käsittelyajoista. POPELY toteaa, että lupakäsittely on vaativaa asiantuntijatyötä, johon pätevän henkilöstön rekrytointi saattaa muodostua haasteelliseksi. Riittävällä ja ammattitaitoisella henkilöstöresursseilla voidaan osaltaan turvata muiden, menettelyllisen etusijan ulkopuolelle jäävien lupahakemusten joutuisaa käsittelyä, mikä osaltaan tukee luvan hakijoiden yhdenvertaista kohtelua. Lisäksi POPELY huomauttaa, että lupakäsittelyn nopeuttaminen edellyttää myös ELY-keskusten henkilöstöresurssien turvaamista, jotta lausunnot ja selvitykset lupaviranomaiselle ja valitustuomioistuimille pystytään myös antamaan riittävän nopeassa aikataulussa.

Lausuntonne vesilain pykäläluonnoksesta, uusi 15 luvun 4 a ja sen perustelut

Ehdotetun pykäläluonnoksen mukaan muutoksenhakutuomioistuimessa käsiteltäisiin kiireellisenä vesilain mukainen lupa-asia, jonka lupaviranomainen on ratkaissut ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain (898/2009) 2 a §:ssä tarkoitetussa käsittelyjärjestyksessä.

Uuden, ehdotetun AVI-käsittelylain 2 a §:n mukaan menettelyllisestä etusijasta päätetään käsittelyratkaisuna osana aluehallintoviraston lupapäätöstä ja kyseessä olisi siten lupa-asian käsittelyyn kuuluva asia, josta valitettaisiin pääasian yhteydessä (ehdotetun 2 a §: n perustelut).

POPELY toteaa, että on mahdollista, että syntyy tilanteita, joissa aluehallintovirasto ja hallinto-oikeus päätyvät vastakkaiseen lopputulokseen hankkeen etusijaisuudesta valituksen perusteella. POPELY pitää tärkeänä, että lakimuutosten säätämisen yhteydessä otettaisiin kantaa siihen, käsitelläkö jatkomuutoshakemus tällaisessa asiassa nopeutetusti vai tavanomaisessa käsittelyajassa.

Lausuntonne ympäristönsuojelulain pykäläluonnoksesta, uusi 197 a ja sen perustelut

-ks. edellinen kohta.

-ehdotetun vesilain uuden 15 luvun 4 a §:n mukainen lupa-asia käsiteltäisiin kiireellisenä suhteessa muihin lupa-asioihin. Sen sijaan ehdotetun ympäristönsuojelulain 197 a §:n mukaan lupa-asia käsitellään kiireellisenä suhteessa muihin ympäristölupa-asioihin. Tältä osin sääntelyn yhdenmukaisuutta tulisi vielä tarkistaa.

Lausuntonne maankäyttö- ja rakennuslain pykäläluonnoksesta, uusi 188 a ja sen perustelut

--

Lausuntonne luonnoksen sisältyvistä siirtymäsäännöksistä (ns. AVI-käsittelylaki ja MRL)

-

Lausuntonne hallituksen esitysluonnoksesta muilta osin

-ehdotetun AVI-käsittelylain 2 b §:n mukaan hakijan on esitettävä riittävä selvitys siitä, että hakemuksen mukaisessa toiminnassa otetaan huomioon ei merkittävää haittaa –periaate. Pykäläkohtaisten perustelujen mukaan tämän erillisen selvityksen perusteella aluehallintovirasto voisi arvioida mainitun periaatteen mukaisuutta ja ilmoittaisi hakijalle siitä, sovelletaanko hakemukseen menettelyllistä etusijaa. Ehdotetusta säännöksestä tai hallituksen esitysluonnoksesta ei kuitenkaan käy ilmi aluehallintoviraston arviointikriteerit. Arviointikriteerien avaamista esim. pykäläkohtaisissa perusteluissa voisi vielä harkita.

Lausuntonne asetusluonnoksesta ja perustelumuijista

-ympäristötavoite 4 tulisi kirjata samassa sanamuodossa sekä ehdotettuun säännökseen että liitteeseen 1 (kiertotaloutteen siirtyminen- kiertotalous) kuten muidenkin ympäristötavoitteiden osalta on tehty

-perustelumuistion kohdassa "Keskeiset ehdotukset" todetaan, että asetus annettaisiin sen jälkeen, jos lainmuutos hyväksytään eduskunnassa syksyllä 2023. Tässä kohdassa lienee virhe, koska asetusehdotus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

Kaakinen Juhani
Pohjanmaan ELY-keskus

Kiiski Jaana
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus